

Ю. С. Курта

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О.В. Гірін

Лексико-граматичні особливості наукового дискурсу

В даний час дослідження наукового дискурсу набуває особливої значущості, що обумовлено декількома чинниками, серед яких виділяють процес глобалізації, активізацію міжнародної наукової комунікації, незгасаючий інтерес до проблем тексту взагалі і наукового тексту зокрема, і в той же час недостатня вивченість феномену наукового тексту. Усе це призводить до усвідомлення необхідності подальшого вивчення такого складного явища як науковий-академічний текст.

Науковий дискурс – вербалізований у тексті тип дискурсивної діяльності за сферою комунікації, складова власне професійного дискурсу [3: 39]. Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо проблеми наукового тексту (В. І. Карабан, А. Я. Коваленко, Т. Б. Маслова та ін.) виявив ряд принципових розбіжностей в поглядах на досліджуваний феномен і відсутність уніфікованого підходу до визначення його організації, критеріїв та мовних засобів, що визначають його специфіку.

Відтак, **актуальність** цієї роботи зумовлюється недостатньою лінгвістичною розробленістю питання специфіки наукових текстів, їх організації та засобів їх вираження. **Метою** даного дослідження є вичерпний аналіз лексико-граматичних особливостей, характерних для англomовного наукового дискурсу.

Для **лексичного** рівня наукового дискурсу є характерним особлива наукова термінологічна система. Е.Ф. Скороходько розрізняє три групи термінів, які функціонують у межах одного тексту: інтрагалузові, тобто спеціальні терміни тієї галузі, якій належить конкретний текст; екстрагалузові, тобто спеціальні терміни інших галузей; загальнонаукові і

міжгалузеві терміни. Науковий текст з будь-якої тематики, як правило, містить усі вищезазначені види термінів.

Окрім термінів, у науковому дискурсі широко побутують й інші спеціальні одиниці – професіоналізми та номенклатурні назви. Перші позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти праці; другі – сукупність графічних позначень, умовних символів, латинських назв на позначення певного маркування [4: 12-16].

Значне місце мають аббревіатур як особливий тип номінативних знаків (Phd, FLT). Питому вагу відіграють функціональні або службові слова: *on, after, instead of, in addition* тощо. Також, широко вживаються парентетичні конструкції, що забезпечують логічні зв'язки між окремими елементами висловів: *thus, moreover, however, also, without doubts, besides, on the other hand* та інші.

Особлива роль в англomовному науковому дискурсі належить таким маркерам лінеарності як:

1) індикатори послідовності наведення інформації та підсумовування (*first, second, next, last, finally, in this section, to start/ begin with, to conclude by, as previously mentioned* тощо);

2) індикатори екземпліфікації (*for example, for instance, e. g.*);

3) індикатори уточнення, пояснення та перефразування (*to put it simply, in other words, thus*) [1: 28].

Щодо особливостей наукового дискурсу на **граматичному рівні**, виділяємо наступні.

1. Переважання відносно довгих ускладнених простих речень. Особливо частим є використання простих двоскладних реченнях із складеним присудком, компонентам якого є дієслова-зв'язки (головним чином *to be*) та іменна частина (предикатив): *An electric motor is a machine for converting electrical energy into mechanical energy.*

2. Широке вживання безособових пасивних конструкцій. Як відомо, в таких конструкціях реальний виконавець дії не позначається граматичною

формою підмета, він виражається другорядним членом речення чи взагалі опускається, що детермінується прагненням до об'єктивності викладу: The test was especially pronounced when hydrolysis was effected by trypsin.

3. Функціонування неперехідних дієслів у якості перехідних: The aircraft can fly large-size equipment.

4. Вживання фразових дієслів – to look at, to look through, to look by, а також дієслів з фіксованими прийменниками – to depend on, to have influence on, to refer to, тощо.

5. Широке вживання прикметників в постпозиції і означеннями у формі інфінітива замість означальних підрядних речень: materials available, properties attainable, problems to be solved тощо.

6. Опущення артиклю перед назвами конкретних деталей і предметів в технічних описах, інструкціях з експлуатації.

7. Введення атрибутивних груп до означувального терміну за допомогою слів type, of the type, design, grade, наприклад: the water-protected type electric machines, light-weight design units.

8. Наявність багатoeлементних займенникових зворотів. За структурним компонентом вони є комбінаціями займенників here, there, where з прийменниками in, of, about, by, after, at, for, before, from, into, on, to, under, upon, against, etc., наприклад: herieof, thereof, hereupon, thereupon та ін.

9. В англomовному науковому дискурсі для логічного виділення окремих смислових елементів часто застосовується інверсія: Considered in the next section are the most important conditions of the chemical reaction.

10. Різноманітні засоби вираження модальності для висунення наукового припущення: Payment can be made in stages until the property is complete.

11. Наявність значної кількості інфінітивних та герундіальних зворотів: None of this is to deny that the emergence of a global language can influence the structure of other languages [2: 46-48].

Переважає теперішній час дієслів, що дає можливість представити викладені відомості як абсолютно об'єктивні факти, як незаперечну істину.

Зустрічаються також багатoeлементні складнопідрядні речення, насичені спеціалізованими термінами.

Крім того, в англomовному науковому дискурсі можуть використовуватися емоційно-експресивні засоби. Емоційно-експресивна номінація є невід'ємною складовою наукового дискурсу, адже за її допомогою здійснюється вплив на свідомість адресата. Інтенсифікатори та інші засоби емпізи виконують важливу функцію привернення уваги адресата до найважливіших фрагментів тексту.

Емоційно-експресивна номінація досягається через використання цілої низки мовних засобів – синтаксичних зворотів, емпітичних займенників, інвертованого порядку слів, емпітичних лексичних одиниць: It is also worth mentioning that the type of interaction as well as the quantity is important.

В англomовних науково-академічних текстах вживаються емпіти, метафори, аналогія, персоніфікація, окаяоналізми тощо: Communications, computing, networking, and entertainment are weaving an ever tighter fabric. Ці стилістичні засоби надають науковій прозі експресивності та сприяють зацікавленості адресата.

Отже, на основі аналізу матеріалу статті можна зробити висновок, що науковий дискурс виявляє цілий ряд лексичних та граматичних особливостей, які визначають специфіку даного підвиду дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан. – К.: Академія, 1997. – 317 с.
2. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу / А.Я. Коваленко. – К.: Фірма ІНКОО, 2002. – 320 с.
3. Маслова Т.Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі / Т. Б. Маслова. – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – С. 39-42.
4. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті / Е. Ф. Скороходько – К.: Логос, 2006 – 99 с.

